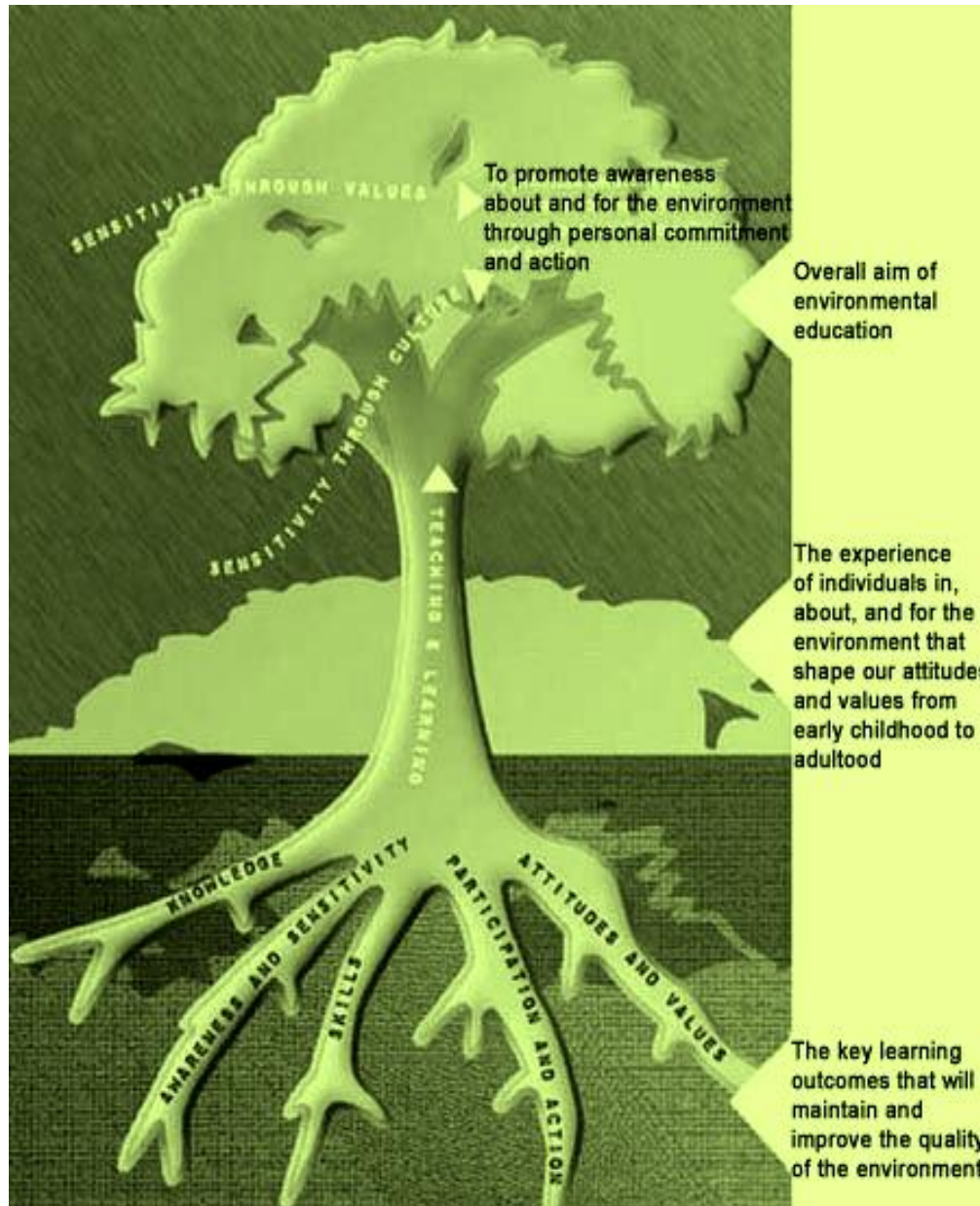

Στέφανος Παρασκευόπουλος
Καθηγητής, ΠΤΕΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΓΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
- ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Πρότυπο περιβαλλοντικού γραμματισμού (Marcinkowski, 1991)

- Το πρότυπο αυτό περιλαμβάνει εννέα οδηγίες για τον περιβαλλοντικό γραμματισμό και τη σχέση της με την υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά. Σύμφωνα μ' αυτό το πρότυπο η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση περιλαμβάνει:
 - Τη συνειδητοποίηση και την ευαισθησία προς το περιβάλλον
 - Το σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον και την ανησυχία για το μέγεθος των ανθρώπινων επιδράσεων πάνω στη φύση.
 - Τη γνώση και την κατανόηση για το πώς λειτουργούν τα φυσικά συστήματα όπως και για το πώς τα κοινωνικά συστήματα διασυνδέονται με τα φυσικά.
 - Την κατανόηση των διαφορών των σχετικών με το περιβάλλον ζητημάτων και προβλημάτων.
 - Τις δεξιότητες που απαιτούνται για να αναλυθούν, να συντεθούν και να αξιολογηθούν οι πληροφορίες από αρχικές και δευτερεύουσες πηγές, καθώς και για να αξιολογηθούν επιλεγμένα ειδικά προβλήματα - ζητήματα βάσει των στοιχείων αυτών και των προσωπικών αξιών.
 - Την αίσθηση της προσωπικής ευθύνης για τη συμμετοχή σε δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος.
 - Τη γνώση των διαθέσιμων στρατηγικών για χρήση σε περιβαλλοντικά προβλήματα - ζητήματα.
 - Τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση ενιαίων στρατηγικών και σύνθετων σχεδίων για τα περιβαλλοντικά προβλήματα / ζητήματα/
 - Την ενεργό συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα στην εργασία με σκοπό την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Π.Ε. Οικολογικές βάσεις

Επίπεδο στόχων I

- Κατάκτηση οικολογικών γνώσεων
- Κατανόηση αρχών και διαδικασιών δομής και λειτουργίας του περιβάλλοντος
- Τοποθέτηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων στις οικολογικές τους βάσεις
- Αποφάσεις προς οικολογικά συμβατές λύσεις

Επίπεδο στόχων II

- Κατανόηση και συνειδητοποίηση της σχέσης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικών προβλημάτων

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

(Επίπεδο στόχων I σύμφωνα με το μοντέλο Hangerford, Peyton και Wilke 1980)

ΣΚΟΠΟΣ ⇒ Κατάκτηση οικολογικών γνώσεων

↓
Κατανόηση αρχών και διαδικασιών δομής και λειτουργίας του περιβάλλοντος

↓
Τοποθέτηση και αξιολόγηση των Περιβαλλοντικών προβλημάτων στις σωστές οικολογικές βάσεις – διαστάσεις

↓
Αποφάσεις σε σχέση με ενδεχόμενες λύσεις οι οποίες να είναι οικολογικά συμβατές

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ : Α. Βασικές οικολογικές έννοιες

Δομή και δυναμική και λειτουργία των ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΒΙΟΤΟΠΟΣ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΒΙΟΚΟΙΝΟΤΗΤΑ κλπ.
ΔΙΑΔΟΧΗ
ΟΙΚΟΘΕΣΗ κλπ.

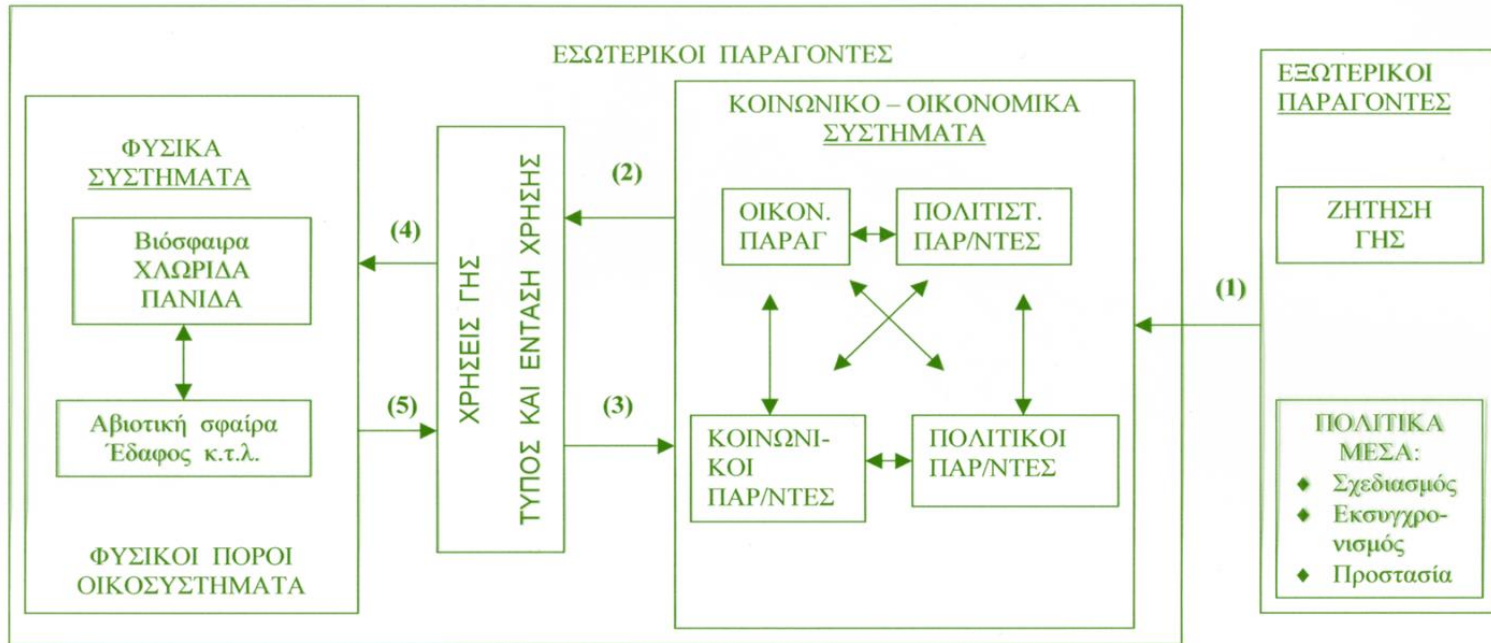
Β. **Ικανότητα χειρισμού γνώσης**

- ανάλυση περιβ. θεμάτων
- πρόβλεψη οικολογικών επιπτώσεων
- χρήση πηγών πληροφόρησης

Προσεγγίσεις στην Π.Ε*			
	Θετικιστική	Ερμηνευτική	Κριτική
Τι είναι Π.Ε.	Γνώση σχετικά με το περιβάλλον	Γνώση-δράση στο περιβάλλον	Δράση για το περιβάλλον
Εκπαιδευτικός σκοπός	Επαγγελματικός	Προοδευτικός, απελευθερωτικός	Κοινωνικά κριτικός
Θεωρία μάθησης	Προσεγγίζει τον συμπεριφορισμό	Εποικοδομητισμός	Επαναδομισμός
Σκοπός προγράμματος Π.Ε.	Δεδομένος	Ορισμένος εκ των προτέρων, αλλά διαπραγματεύσιμος και προσαρμόσιμος	Διαμορφούμενος από όλους του συμμετέχοντες
Ρόλος εκπαιδευτή	Αυθεντία γνώσης	Οργανωτής εμπειριών μέσα στο περιβάλλον	Συνεργάτης
Ρόλος εκπαιδευόμενου	Παθητικός αποδέκτης γνώσης	Ενεργητική απόκτηση γνώσης μέσω της περιβαλλοντικής εμπειρίας	Ενεργητική παραγωγή γνώσης και κοινωνικής κριτικής
Ρόλος κειμένων	Δεδομένες πηγές αυθεντικής γνώσης	Δεδομένες πηγές καθοδήγησης	Προκύπτουν από την περιβαλλοντική έρευνα
Γνώση	Προκαθορισμένη, προσφέρεται από ειδικούς	Ημιδομημένη, αποκτιέται με την εμπειρία	Αναδυόμενη, διαλεκτική, αποκτιέται με την έρευνα
Κύριος στόχος προγράμματος	Ολοκλήρωση της ύλης	Απόκτηση προσωπικών εμπειριών, έμφαση στη διαδικασία	Κριτική και κατευθυνόμενη στη δράση παιδαγωγική

Σχέσεις εξουσίας	επικυρώνονται	αμφισβητούνται	Προκαλούνται, ανατρέπονται
Έρευνα	Αντικειμενική, ποσοτική, ατομική	Υποκειμενική, ποιοτική, ατομική, εποικοδομητική	Κριτική, ποιοτική, συνεργατική, διαλεκτική
Ερευνητικός και εκπαιδευτικός σχεδιασμός	Προκαθορισμένος, δεδομένος	Προτεινόμενος, επανακαθοριζόμενος	Αναδυόμενος, διαπραγματεύσιμος
Οι ειδικοί είναι	Εξωτερικοί ως προς την ομάδα	Εξωτερικοί ως προς την ομάδα	Οι ίδιοι οι συμμετέχοντες
Χαρακτηριστικά υποδείγματα ή εφαρμογές	Μοντέλο περιβαλλοντικής διαχείρισης του Roth, Μοντέλα Hungerford	Πρόγραμμα Εκπαίδευσης για τη Γη, μοντέλο 'εκπαιδευτικής διαδικασίας'	Πρότυπο Έρευνας Δράσης και Συμμετοχικής Επίλυσης Προβλημάτων (ARCPS)
Χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι	Hungerford, Peyton and Wilkie (1983)	Van Matre (1972)	Elliot (1991)

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

1. Επιρροές από εξωτερικούς παράγοντες
2. Κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη (σύνδεση με αλλαγή χρήσεων γης)
3. Επανατροφοδότηση από τις αλλαγές
4. Αποτελέσματα της αλλαγής χρήσεων γης στα Φ.Σ.
5. Επανατροφοδότηση της αλλαγής στις ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης.

Σημεία διαφωνίας

- ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
- ΣΧΕΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
- ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ Π.Ε.
- ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ & Π.Ε.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ
«ΑΥΘΟΡΜΗΤΕΣ» ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΦΥΠΝΙΣΗ

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ:

- **« ΑΝΑΚΑΛΥΨΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ »**
- **« ΕΜΨΥΧΩΣΗΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ »**
- **« ΟΙΚΟΑΙΣΘΗΣΕΙΣ »**
- **« ΟΙΚΟΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ »**

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΚΑΙ
ΑΝΤΙΑΗΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

- Αισθήματα καταστροφής και σωτηρίας
- Ευχαρίστηση στον αφανισμό
- Αισθήματα ενοχής και παραίτηση
- Τάση φυγής

**ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ
ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

**ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΟΥΔΕΤΕΡΟΠΟΙΗΣΗ**

**ΟΥΔΕΤΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ⇒ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ**

⇒ ΚΙΝΔΥΝΟΛΟΓΙΑ - «ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ» - ΙΣΟΠΕΔΩΣΗ

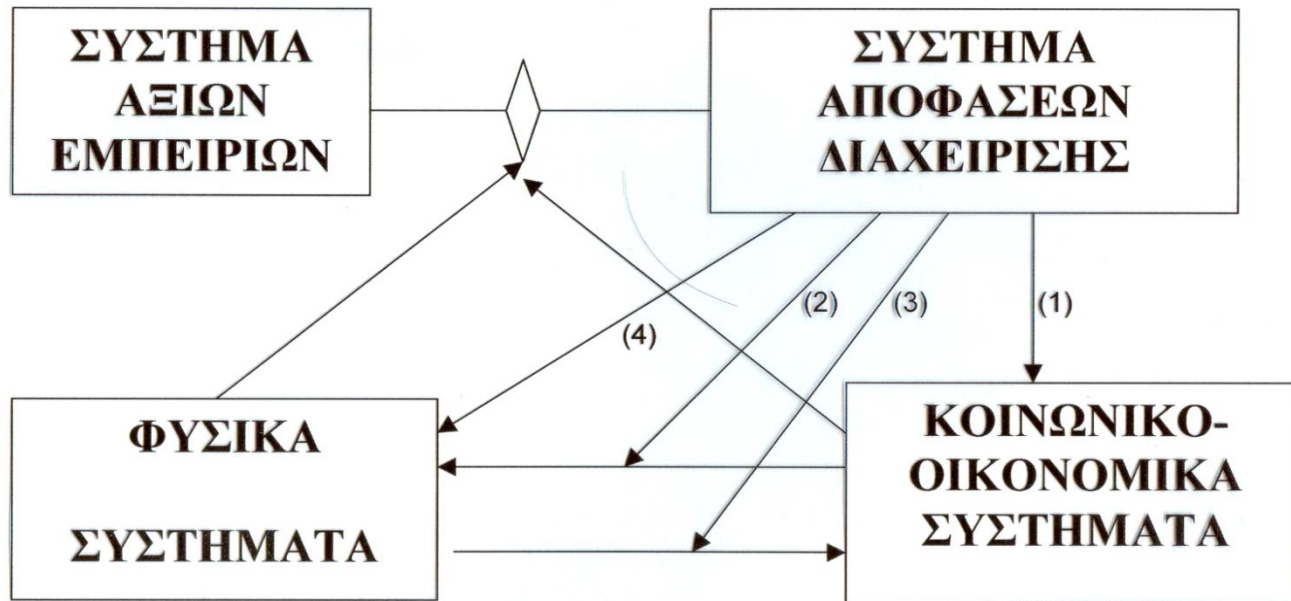
ΒΑΣΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ PROJECT (FREY, 1986)

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΟΜΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

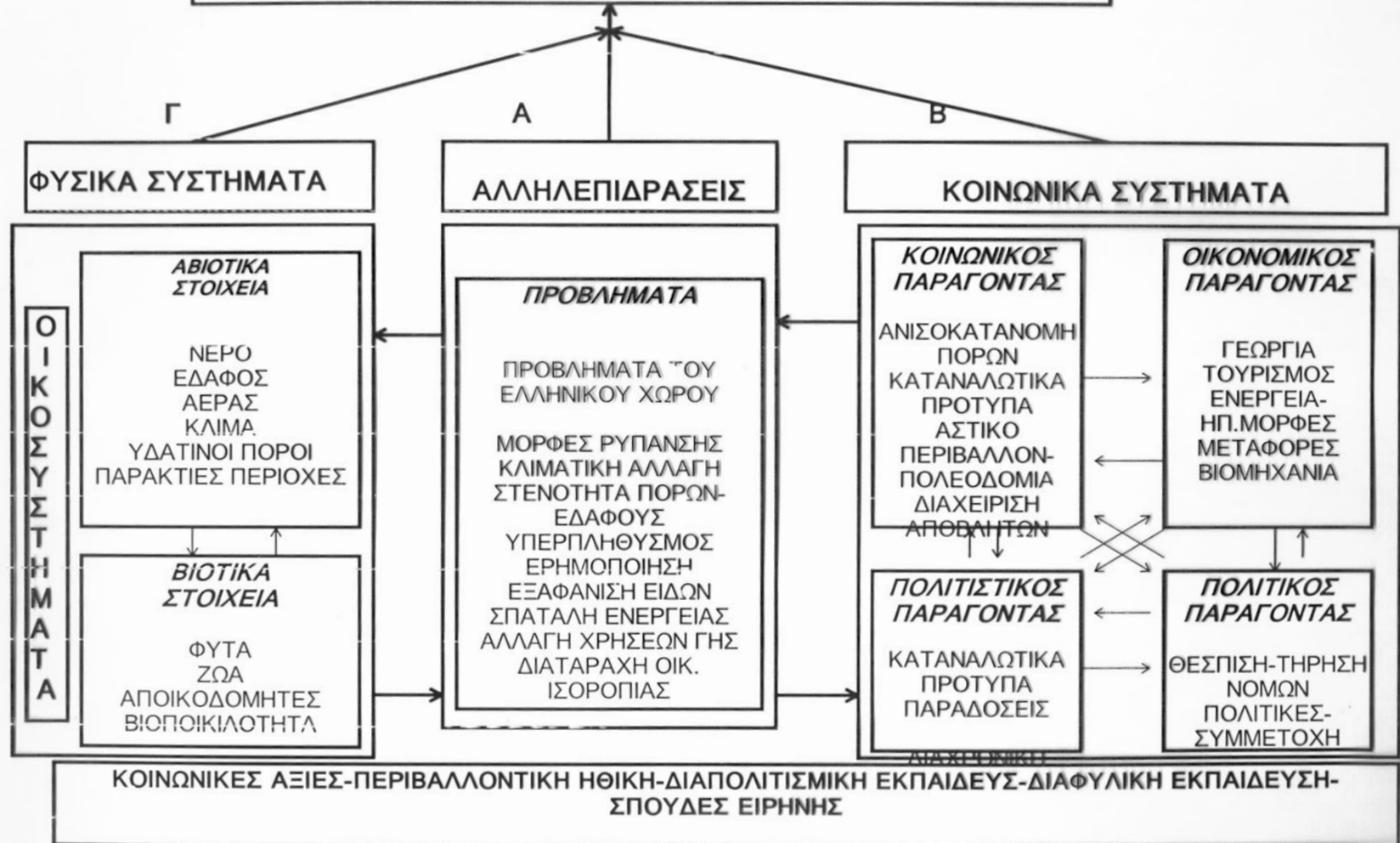
ΣΤΑΔΙΑ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ
Πρωτοβουλία-Πρόταση για το θέμα	α) αδέσμευτη έκβαση για το αποτέλεσμα β) χωρίς αναγκαία μορφωτική η άλλη αξία
Κριτική ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την πρωτοβουλία	α) καθορισμός χρόνου από την ομάδα β) κατανόηση και επεξεργασία της πρότασης Πιθανή περάτωση λόγω διαφωνιών
Από κοινού διαμόρφωση των πλαισίων δράσης	Λεπτομερής καθορισμός του προγράμματος δραστηριοτήτων από τα μέλη η τις ομάδες εργασίας Πιθανή περάτωση λόγω διαφωνιών
Υλοποίηση του προγράμματος	Έντατική ενασχόληση με τα τμήματα εργασιών που έχουν καθοριστεί από το προηγούμενο στάδιο
Περάτωση του project	α) τερματίζεται όταν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα έχουν επιτευχθεί β) πρόωρος τερματισμός λόγω αρνητικής κριτικής από τα μέλη λόγω μη επίτευξης των στόχων γ) περάτωση και εφαρμογή στην καθημερινή πράξη
Παρεμβάλλονται στη διαδικασία	α) διαλείμματα ενημέρωσης για ανταλλαγή απόψεων, οργάνωσης, αξιολόγησης δράσεων, αποχωρήσεων μελών κ.λ.π. β) διαλείμματα ανατροφοδότησης , ανασκόπησης και συζήτησης διαπροσωπικών σχέσεων

**Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΕΧΕΙ ΣΑΝ ΣΤΟΧΟ:**

- 1. ΝΑ ΔΙΑΤΗΡΗΘΟΥΝ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΑ
ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΑ**
- 2. ΝΑ ΣΥΝΤΗΡΗΘΕΙ Η ΓΕΝΕΤΙΚΗ
ΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ**
- 3. ΝΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΤΕΙ Η ΣΥΝΕΧΗΣ
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗ-
ΜΑΤΩΝ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙ-
ΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥΣ.**

**ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΩΝ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ**

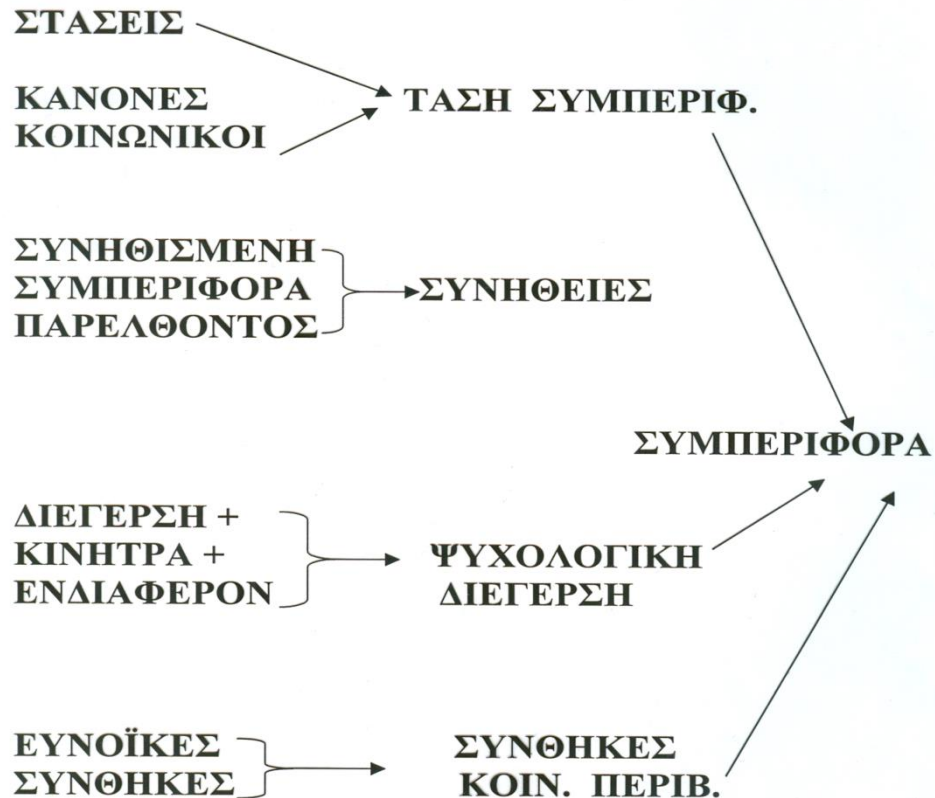

«...ΝΟΕΡΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ, ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΜΕ
ΒΑΣΗ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ → ΚΑΤΕΥΘΥΝΕΙ
ΚΑΙ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΤΙΣ
ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΜΕ
ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΣΥΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ.»

Στάσεις είναι οι επίκτητες αξιολογικές αντιδράσεις, οι οποίες αφορούν συγκεκριμένα αντικείμενα και οι οποίες είναι σχετικά σταθερές κι επηρεάζουν τη συμπεριφορά με ένα γενικότερο τρόπο.

Οι στάσεις μπορεί να εξυπηρετούν διάφορες ψυχολογικές λειτουργίες, όπως συντελεστικές λειτουργίες, λειτουργίες άμυνας του Εγώ, γνωστικές λειτουργίες, λειτουργίας έκφρασης της αξίας και λειτουργίες κοινωνικής προσαρμογής.

ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΣΤΑΣΗΣ – ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Παράγοντες που επηρεάζουν το πότε οι στάσεις προβλέπουν τη συμπεριφορά.

Μέτρηση Παραγόντων

Οι στάσεις και οι συμπεριφορές θα έπρεπε να μετριοούνται στο ίδιο επίπεδο γενικότητας ή λεπτομέρειας, εφόσον πρόκειται να συσχετισθούν μεταξύ τους.

Σε πολλές εφαρμογές, συνδυασμένες παρά μεμονωμένες μετρήσεις της συμπεριφοράς θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται περισσότερο σε στάσεις για την πρόβλεψη της συμπεριφοράς.

Είδη στάσεων

Οι στάσεις που διαμορφώνονται μέσα από την άμεση εμπειρία είναι πιο πιθανό να προβλέψουν τη συμπεριφορά.

Οι προσιτές στάσεις είναι πιο πιθανό να προβλέψουν τη συμπεριφορά.

Είδη ατόμων

Τα άτομα με χαμηλό αυτοέλεγχο είναι πιο πιθανό να συμπεριφέρονται με συνέπεια προς τις στάσεις τους από τα άτομα με υψηλό αυτοέλεγχο.

Άτομα που έχουν υψηλή αυτοσυνειδησία είναι πιο πιθανό να συμπεριφέρονται με συνέπεια προς τις στάσεις τους παρά άτομα με χαμηλότερη αυτοσυνειδησία.

Είδη καταστάσεων

Περιβάλλοντα που ενθαρρύνουν την αυτοαντίληψη, οδηγούν τα άτομα να συμπεριφέρονται με συνέπεια προς τις στάσεις τους. Όταν ζητείται από τα άτομα να καθορίσουν το λόγο για τον οποίο διατηρούν τις στάσεις τους, (τότε) η συνέπεια μεταξύ των στάσεων και της συμπεριφοράς ελαττώνεται.

Πρόσφατες έρευνες έχουν καταλήξει στο ότι κάτω από ορισμένες συνθήκες οι στάσεις προβλέπουν σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά.

Για να υπάρχει ο συσχετισμός στάσεων και συμπεριφορών, πρέπει να μελετώνται και οι δύο στο ίδιο επίπεδο ειδικότητας ή γενικότητας. Μεμονωμένες πράξεις – συμπεριφορές είναι αναξιόπιστες μετρήσεις της συμπεριφοράς.

Οι στάσεις που διαμορφώνονται απευθείας μέσα από την «εμπειρία» προβλέπουν πιο αποτελεσματικά τις συμπεριφορές από ότι οι στάσεις που διαμορφώνονται μέσα από την έμμεση πληροφόρηση.

Οι άνθρωποι δε συμπεριφέρονται πάντοτε σύμφωνα με τις στάσεις τους και αυτό φαίνεται κυρίως στην περίπτωση των περιβαλλοντικών στάσεων και συμπεριφορών.(Oskamp et al.1991). Η «ασυνέπεια» αυτή ίσως οφείλεται στο ότι οι άνθρωποι διατηρούν προσωπικές «περιβαλλοντικές στάσεις» οι οποίες, όμως, τείνουν να είναι απομονωμένες μεταξύ τους και για το λόγο αυτό δεν ασκούν ισχυρή επιρροή στις γενικές περιβαλλοντικές δράσεις-συμπεριφορές. Επίσης, η ασθενής σχέση αυτή μεταξύ στάσεων και συμπεριφορών πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι πολλά είδη στάσεων ασκούν ισχυρή επιρροή στις περιβαλλοντικές συμπεριφορές, όπως, επίσης, και η επιρροή στη συμπεριφορά αυτή από ισχυρούς περιστασιακούς παράγοντες(π.χ. πίεση κι επιρροή ομάδων). Ένας άλλος λόγος ο οποίος δικαιολογεί την ασυμφωνία αυτή είναι το ότι οι περιβαλλοντικές πεποιθήσεις και στάσεις είναι συχνά ασαφείς χωρίς να κατορθώνουν να αποδείξουν πως οι περιβαλλοντικές μας συμπεριφορές μπορούν να μας επηρεάσουν ως άτομα. Περιγράφοντας ένα «Μοντέλο Περιβαλλοντικών Πεποιθήσεων» θα πρέπει να αναλύσουμε πως οι πεποιθήσεις, οι στάσεις και τα κοινωνικά περιβάλλοντα επηρεάζουν την περιβαλλοντική συμπεριφορά. Και αυτό θα πρέπει τελικά να είναι το ερευνητικό ερώτημα σε κάθε σχετική έρευνα.

Η θεωρία του Festinger για τη «γνωστική ασυμφωνία» υποστηρίζει ότι, όταν τα άτομα συμπεριφέρονται κατά τρόπο ασυνεπή προς τις στάσεις τους, βιώνουν μια αρνητική κατάσταση εσωτερικής σύγκρουσης που καλείται ασυμφωνία και η οποία μπορεί να οδηγήσει στην αλλαγή των στάσεων.

Η ασυμφωνία είναι ισχυρότερη, όταν οι συμπεριφορές έχουν επιλεγεί ελεύθερα, είναι σταθερές, δεσμευτικές, οριστικές κι έχουν συνέπειες στην πραγματική ζωή.

Επίσης, είναι ισχυρή, όταν τα άτομα εμπλέκονται σε συμπεριφορές που απειλούν την αυτοεκτίμησή τους και την αντίληψή τους για την προσωπική τους αξία, όπως, επίσης, και όταν ανησυχούν περισσότερο για την εικόνα που παρουσιάζουν στους άλλους και όχι για την ασυνέπεια τους προς τις στάσεις τους.

Σύμφωνα με τη θεωρία της αιτιολογημένης πράξης των Fishbein και Ajzen, ένας ισορροπημένος συνδυασμός των στάσεων και των υποκειμενικών προτύπων επηρεάζει τις προθέσεις συμπεριφοράς, οι οποίες και τελικώς καθορίζουν τη συμπεριφορά. Το μοντέλο αυτό αποδείχθηκε χρήσιμο στην πρόβλεψη πολλών ειδών εκούσιων συμπεριφορών.

Η έρευνα για την «Πειθώ»εξετάζει το πώς και πότε τα μηνύματα αλλάζουν τις στάσεις μας ή πώς «οι άλλοι» αλλάζουν τις στάσεις μας.

Η πειθώ είναι μια ενεργή διαδικασία κατά την οποία τα άτομα επεξεργάζονται μηνύματα και νοερά συμφωνούν ή διαφωνούν με το περιεχόμενο του μηνύματος.

